

CYFARFOD	Cabinet Cyngor Gwynedd
DYDDIAD	19 Gorffennaf 2022
AELOD CABINET	Cynghorydd Beca Brown
SWYDDOG	Gwern ap Rhisiart / Rhys Glyn
TEITL YR EITEM	Prosiectau Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

- 1.1 Gofynnir am gefnogaeth y Cabinet i symud ymlaen i gyflwyno achosion busnes llawn gerbron Llywodraeth Cymru er mwyn sicrhau'r cyllid o'r Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg ar gyfer cyflawni dibenion y prosiectau isod:
- Prosiect 1** – Buddsoddi dros £1.1m i gynyddu capasiti a gwella amgylchedd dysgu Canolfannau Iaith Gwynedd - Yr ail wedd.
 - Prosiect 2** – Buddsoddi dros £1.5m cyfalaf a £0.3m refeniw i gynyddu capasiti 3 ysgol (Llanllechid, Bro Lleu a Chwilog) er mwyn cefnogi cymunedau Cymraeg o arwyddocâd ieithyddol (h.y. cymunedau gyda dros 70% o siaradwyr Cymraeg) i ffynnu.
- 1.2 Gofynnir am ganiatâd y Cabinet i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Chwilog i 95, sef cynnydd o dros 25% o'r capasiti presennol, yn unol â gofynion adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, gan adrodd yn ôl i Gabinet yn dilyn cwblhau'r ymgynghoriad.

2. CEFNDIR Y CAIS

Yn 2021 bu i Lywodraeth Cymru gyflwyno cynnig yn gwahodd Awdurdodau Lleol i ymgeisio am gyllid o gynllun Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg. Prif nod Llywodraeth Cymru ar gyfer y grant oedd i gefnogi buddsoddiadau fyddai'n hwyluso twf mewn addysg cyfrwng Cymraeg a'r defnydd o'r Gymraeg gan anelu'n benodol at brosiectau a fyddai'n cyfrannu'n amlwg at gyflawni nod Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Yn sgil derbyn y gwahoddiad i ymgeisio, cyflwynodd yr Adran Addysg gais i gyllido 2 brosiect.

Ar 21 Chwefror 2022, derbyniwyd cadarnhad gan Lywodraeth Cymru eu bod wedi cymeradwyo mewn egwyddor i ariannu 100% o'r cyllid cyfalaf a refeniw tuag at y 2 brosiect a gyflwynwyd yn y cais.

Golyga hyn £1,151,000 o arian cyfalaf tuag at ddatblygu'r Canolfannau Iaith a £1,533,500 o arian cyfalaf tuag at gynyddu capasiti 3 ysgol gynradd.

Mae'r Llywodraeth hefyd wedi cymeradwyo mewn egwyddor grant refeniw o £341,874 tuag at gyflogi athro llawn amser ym mhob un o'r 3 ysgol gynradd am gyfnod o 2 flynedd. Yn dilyn y 2 flynedd, rhagwelir y bydd cynnydd yn niferoedd y dysgwyr yn yr ysgolion yn cael ei adlewyrchu'n ddigonol yn eu cyllidebau i allu parhau i gyllido swyddi'r athrawon hyn ar sail barhaol wedi'r 2 flynedd gychwynnol.

Mae'r cyllidebau ar gyfer y 2 brosiect wedi ei nodi yn y tabl isod:

Prosiect	Swm
Prosiect 1: Cynyddu capasiti a gwella amgylchedd dysgu Canolfannau Iaith.	Cyfalaf: £1,151,000
Prosiect 2: Cynyddu capasiti ysgolion er mwyn cefnogi cymunedau Cymraeg o arwyddocâd ieithyddol (h.y. cymunedau dros 70%) i ffynnu	Cyfalaf: £1,533,500 Refeniw: £341,874 Cyfanswm: £1,875,374
Cyfanswm	£3,026,374

3. CEFNIDIR PROSIECT 1: Buddsoddi dros £1.1 miliwn i gynyddu capasiti a gwella amgylchedd dysgu Canolfannau Iaith Gwynedd- yr ail wedd.

Ar 6 Gorffennaf 2021, bu i'r Cabinet gymeradwyo gweledigaeth newydd ar gyfer Cyfundrefn Addysg Drochi yng Ngwynedd tuag at 2032 a thu hwnt. Fel rhan o'r weledigaeth yma, ac yn sgil derbyn £1.1m o'r wedd gyntaf o arian Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru, rydym yn y broses o sefydlu dau safle addysg drochi cwbl newydd yng Ngwynedd, wedi eu lleoli mewn ardaloedd strategol o'r sir, ac ardaloedd o arwyddocâd ieithyddol, sef Tywyn a Bangor. Rydym hefyd yn y broses o wella'r adnoddau yn safle addysg drochi Porthmadog, sydd eto wedi ei leoli'n strategol ynghanol y sir. Bydd y dair safle yma yn darparu addysg drochi i ddysgwyr blynyddoedd 5-9 mewn amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf.

Yn ogystal, mae gennym hefyd dri safle cynradd sy'n darparu addysg drochi i flynyddoedd 2-4. Nid yw'r safleoedd trochi hyn wedi derbyn unrhyw fuddsoddiad cyfalaf fel rhan o'r wedd gyntaf o arian Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru.

Gwelwyd cyfle felly i gyflwyno cais am ail wedd o'r Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru er mwyn cysoni capasiti a gwella'r amgylchedd dysgu yn y tri safle addysg drochi na dderbyniodd fuddsoddiad yn y wedd gyntaf.

Drwy gyfrwng y cais hwn, mae'r Adran Addysg yn awyddus i ymgorffori gofynion Cwricwlwm i Gymru, a chynnig profiadau trawsgwricwlaidd i'r holl ddysgwyr. Bwriedir hefyd sicrhau lleoliad strategol i bob un o'r safleoedd addysg drochi fydd yn gyfrwng i ymestyn profiadau a chynyddu'r cyfleoedd i'r dysgwyr sydd yn newydd-ddyfodiaid i ddefnyddio'u Cymraeg y tu allan i'r dosbarth drwy fod wedi eu lleoli o fewn cyrraedd hwylus at gyfleusterau megis Llyfrgelloedd Gwynedd, Canolfannau Byw'n Iach, siopau, clybiau a mentrau cymdeithasol, bydd cyfle i ehangu profiadau'r dysgwyr wrth iddynt elwa o brofiadau sydd yn dod â'r Gymraeg yn fyw iddynt. At hyn, drwy gyfrwng y buddsoddiad cyfalaf o'r wedd gyntaf a'r ail wedd, bydd pob un o safleoedd y Gyfundrefn Addysg Drochi yn addas ar gyfer darparu gofynion Cwricwlwm i Gymru a chynnig profiadau trawsgwricwlaidd ar gyfer yr holl ddysgwyr. Ers ei sefydlu yn y 1980au, mae'r ddarpariaeth drochi yng Ngwynedd wedi arloesi yn y maes, a bydd y Gyfundrefn ar ei newydd wedd yn sgil y cyfoesi'r ddarpariaeth, gofynion Cwricwlwm i Gymru, yr holl fuddsoddiad cyfalaf a'r cyfleusterau gorau un yn parhau i arloesi nawr ac i'r dyfodol.

Canolfan Iaith Maesincla

Mae Canolfan Iaith Maesincla wedi ei lleoli o fewn adeilad Ysgol Maesincla yng Nghaernarfon. Mae'r gofod sydd gan Ganolfan Iaith Maesincla yn gyfyngedig (sef dau ddsbarth o wahanol faint, gydag un yn fychan iawn) gan amharu ar ansawdd y profiad i'r dysgwyr. Nid yw gofod y Ganolfan Iaith ychwaith yn hwylus ar gyfer cyflwyno Cwricwlwm i Gymru a phrofiadau trawsgwricwlaidd cyfoethog i'r dysgwyr.

Wrth ystyried y bydd Canolfan Iaith Maesincla yn darparu addysg drochi i flynyddoedd 2-4 yn bennaf, y mae angen ystyried gofynion y Cyfnod Sylfaen a chynllunio gofod pwrpasol ar gyfer ardaloedd chwarae, ac ardaloedd tawel yn ogystal. Nid oes gofod addas ychwaith ar gyfer cyfarfod rhieni neu asiantaethau allanol yn ôl yr angen.

Drwy gyfrwng Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, felly, bwriedir ymestyn ac addasu gofod presennol Canolfan Iaith Maesincla er mwyn gwella'r amgylchedd dysgu a sicrhau gofod pwrpasol ar gyfer gofynion Cwricwlwm i Gymru fyddai'n cynnwys ardaloedd chwarae tu mewn a thu allan, ynghyd â gofod addas ar gyfer ymwelwyr.

Canolfan Iaith Dolgellau

Mae Canolfan Iaith Dolgellau ar hyn o bryd wedi ei lleoli mewn adeilad rhwng safle cynradd Ysgol Bro Idris, Dolgellau, a swyddfeydd y Cyngor ym Mhenarlâg, Dolgellau. Gofod ar gyfer un dosbarth yn unig sydd gan Ganolfan Iaith Dolgellau ar hyn o bryd a hynny ar gyfer cyfanswm o rhwng 8-12 o ddysgwyr, ac mae'r Ganolfan yn rhannu cyfleusterau amser chwarae ac amser cinio gyda safle cynradd Ysgol Bro Idris. Ar sail y galw sydd am addysg drochi yn yr ardal, mae galw i gynyddu capasiti Canolfan Iaith Dolgellau ac i gysoni'r niferoedd o ddysgwyr a dderbynnir i bob safle ar draws y Gyfundrefn Addysg Drochi. Nid yw'r gofod sydd yn y Ganolfan Iaith ychwaith yn hwylus ar gyfer cyflwyno Cwricwlwm i Gymru a phrofiadau trawsgwricwlaidd cyfoethog i'r dysgwyr.

Wrth ystyried y bydd Canolfan Iaith Dolgellau yn darparu addysg drochi i flynyddoedd 2-4 yn bennaf, y mae angen ystyried gofynion y Cyfnod Sylfaen a chynllunio gofod pwrpasol ar gyfer ardaloedd chwarae, ac ardaloedd tawel yn ogystal. Nid oes gofod addas ychwaith ar gyfer cyfarfod rhieni neu asiantaethau allanol yn ôl yr angen.

Drwy gyfrwng Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg felly, bwriedir ad-leoli safle presennol Canolfan Iaith Dolgellau i safle amgen yn Ysgol Bro Idris, Dolgellau er mwyn cynyddu capasiti'r Ganolfan a gwella'r amgylchedd dysgu a sicrhau gofod pwrpasol ar gyfer gofynion Cwricwlwm i Gymru fyddai'n cynnwys ardaloedd chwarae tu mewn a thu allan, ynghyd â gofod addas ar gyfer ymwelwyr.

Canolfan Iaith Llanybi

Mae Canolfan Iaith Llanybi ar hyn o bryd wedi ei lleoli fel rhan o adeilad Ysgol Llanybi. Nid yw'r Ganolfan Iaith yn Llanybi wedi ei lleoli mewn lleoliad strategol yn y sir, ac mae lleoliad presennol y Ganolfan yn cyfyngu ar y profiadau sydd ar gael i'r dysgwyr er mwyn cyfoethogi eu profiadau dysgu. Nid yw'r gofod sydd yn y Ganolfan Iaith yn hwylus ar gyfer cyflwyno Cwricwlwm i Gymru a phrofiadau trawsgwricwlaidd cyfoethog i'r dysgwyr. Wrth ystyried y bydd Canolfan Iaith Llanybi yn darparu addysg drochi i flynyddoedd 2-4 yn bennaf, y mae angen ystyried gofynion y Cyfnod Sylfaen a chynllunio gofod pwrpasol ar gyfer ardaloedd chwarae, ac ardaloedd tawel yn ogystal. Nid oes gofod addas ychwaith ar gyfer cyfarfod rhieni neu asiantaethau allanol yn ôl yr angen.

Drwy gyfrwng Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, felly, bwriedir ad-leoli safle presennol Canolfan Iaith Llanybi i leoliad strategol ar safle Ysgol Cymerau ym Mhwlheli. Bydd hyn yn gyfrwng i wella'r amgylchedd dysgu a sicrhau gofod pwrpasol ar gyfer gofynion Cwricwlwm i Gymru fyddai'n cynnwys ardaloedd chwarae tu mewn a thu allan, ynghyd â gofod addas ar gyfer ymwelwyr. Drwy ad-leoli i Bwlheli, bydd hefyd yn sicrhau cysondeb yn y profiadau y gellir eu darparu i'r dysgwyr ar draws yr holl

gyfundrefn, gan y bydd lleoli pob un o'r safleoedd addysg drochi mewn lleoliadau strategol yn fodd o ymestyn profiadau a chynyddu'r cyfleoedd i'r dysgwyr sydd yn newydd-ddyfodiaid i ddefnyddio'u Cymraeg y tu allan i'r dosbarth h.y. drwy gael mynediad hwylus at gyfleusterau megis Llyfrgelloedd Gwynedd, Canolfannau Byw'n Iach, siopau, clybiau a mentrau cymdeithasol, gan felly ddod â'r Gymraeg yn fyw i'r dysgwyr. Yn anochel bydd ail leoli'r Ganolfan Iaith ym Mhwlheli yn cael effaith ar Ysgol Llanybi o safbwynt niferoedd staff ac oedolion ar y safle. Mae'r Cyngor yn cydnabod y berthynas arbennig sydd wedi bod rhwng yr ysgol a'r Ganolfan Iaith dros y blynyddoedd ac yn ddiolchgar i'r ysgol am letya'r Ganolfan. Yn dilyn yr adleoliad bydd defnydd o ofod y Ganolfan ar gael at bwrpas yr ysgol.

Byddai'r buddsoddiad yma'n arwain at wella'r profiadau, yr adnoddau a'r amgylchedd dysgu ar gyfer trochi dwys ar gyfer dysgwyr blynyddoedd 2-4 yn Arfon, Dwyfor a Meirionnydd, ynghyd â galluogi'r Awdurdod i ddarparu addysg drochi i fwy o ddysgwyr yn unol â'r galw cynyddol sydd ar y gwasanaeth.

Ar hyn o bryd cyfyngir ar nifer y capasiti dysgwyr yn y lleoliadau addysg drochi i 72 dysgwr bob tymor, fodd bynnag, golyga'r buddsoddiad cyfalaf *gwedd 1* ynghyd â'r buddsoddiad cyfalaf *gwedd 2*; y bydd nifer y dysgwyr a fyddai'n gallu cael eu trochi yn y Canolfannau Iaith yn cynyddu i oddeutu 96 o ddysgwyr bob tymor.

Bydd sicrhau buddsoddiad cyfalaf pellach yn ein cyfundrefn addysg drochi yng Ngwynedd felly yn fodd o sicrhau twf yn nifer y dysgwyr sydd yn elwa o addysg Gymraeg a dwyieithog yn y sir, ynghyd â sicrhau cynnydd yn nifer y dysgwyr sydd yn defnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau ffurfiol ac anffurfiol, gan gyfrannu at gyflawni nod Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

3.1 YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

Er bod cyllid y prosiect wedi ei gymeradwyo mewn egwyddor gan Lywodraeth Cymru, bydd angen cyflwyno achos busnes llawn ger eu bron er mwyn sicrhau'r cyllid cyfalaf o'r Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg ar gyfer buddsoddi £1.1 miliwn yn ein Canolfannau Iaith ar gyfer dysgwyr blynyddoedd 2-4.

3.2 ASESIAU EFFAITH Y NEWID

3.2.1 Asesiad cydraddoldeb

Cwblhawyd asesiad cydraddoldeb ar ein cynlluniau i fuddsoddi £1.1 miliwn o arian cyfalaf *gwedd 2* Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg yn y dair Canolfan Iaith oedran cynradd (blynyddoedd 2-4) sydd wedi eu lleoli ar hyn o bryd yng Nghaernarfon, Llanybi a Dolgellau. Fel rhan o'r cynnig bu i ni hefyd ystyried effaith ad-leoli a chysoni capasiti Canolfan Iaith Dolgellau i dderbyn 16 o ddysgwyr fel gweddill ein Canolfannau Iaith, a bu i ni ystyried effaith ad-leoli Canolfan Iaith Llanybi i Ysgol Cymerau, Pwllheli. Gweler yr asesiad yn llawn yn **Atodiad A**.

Deuir i'r casgliad na fyddai buddsoddi £1.1 miliwn o'r arian grant cyfalaf gan L Lywodraeth Cymru yn ychwanegol i'r buddsoddiad sydd eisoes wedi bod yn ein Cyfundrefn Drochi, er mwyn cysoni capasiti ac ad-leoli Canolfan Iaith Dolgellau a Llanybi yn effeithio'n negyddol ar gydraddoldeb, boed yn nodweddion neu ddyletswydd gyffredinol.

3.2.2 Asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg

Cwblhawyd asesiad effaith y byddai'r cynnig i gynyddu capasiti a gwella'r amgylchedd dysgu yn ein Canolfannau Iaith Cynradd yng Ngwynedd yn ei gael ar yr iaith Gymraeg yn benodol. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad A**.

Nodir yn yr asesiad y byddai buddsoddi £1.1 miliwn o arian grant cyfalaf *gwedd 2* Llywodraeth Cymru yn ychwanegol yn ein Cyfundrefn Addysg Drochi yn fodd o sicrhau amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf, cynyddu capasiti'r Canolfannau, ynghyd â sicrhau lleoliadau strategol i bob un o'r

safleoedd addysg drochi, yn creu'r amodau gorau un i gefnogi ffyniant y Gymraeg ymysg y dysgwyr rheiny sydd yn newydd-ddyfodiaid i Wynedd.

3.2.3 Asesiad effaith economaidd-gymdeithasol

Cwblhawyd asesiad effaith economaidd-gymdeithasol ar y cynnig i fuddsoddi £1.1 miliwn o arian cyfalaf, cynyddu capasiti ac ad-leoli Canolfan Iaith Dolgellau a Llangybi ynghyd â gwella'r amgylchedd dysgu yng Nghanolfan Iaith Maesincla. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad A1**.

Deuir i'r casgliad y byddai'r hyn sy'n cael ei gynnig yn cael effaith economaidd-gymdeithasol bositif yn gyffredinol, oherwydd drwy gyfrwng y buddsoddiad o Gwedd 1 a 2 o arian cyfalaf Llywodraeth Cymru bydd pob canolfan wedi eu lleoli'n strategol ar draws y sir, a drwy agor dwy Ganolfan iaith newydd mewn rhannau allweddol o'r sir a chynyddu capasiti ar yr un pryd, bydd cyfle i ddysgwyr elwa o ddarpariaeth trochi sydd yn fwy lleol iddynt.

3.2.4 Asesiad Llesiant

Mae gan yr Adran Addysg rôl i hyrwyddo nodau llesiant ymysg disgyblion ysgolion y sir drwy ei weithgareddau a phrosiectau. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r dyletswydd mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y bydd yn gwella llesiant yn 'Cynllun Gwynedd 2018-23'.

Cwblhawyd asesiad llesiant ar y cynnig i fuddsoddi £1.1 miliwn o arian *Gwedd 2* Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg, Llywodraeth Cymru yn ychwanegol yn ein Cyfundrefn Addysg Drochi, cynyddu capasiti ac ad-leoli Canolfan Iaith Dolgellau a Llangybi. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad A2**.

Yn dilyn ystyriaeth ac asesiad yn unol â gofynion y ddeddf llesiant, ystyriwyd 7 nod y ddeddf llesiant ac amcanion llesiant y Cyngor, deuir i'r casgliad fod y cynnig yn cwrdd â'r gofynion.

Bydd y cynnig os yn cael ei basio yn sicrhau fod dysgwyr sy'n newydd-ddyfodiaid ac yn cael eu cyfeirio at ddarpariaeth yn un o'r tair Canolfan Iaith Gynradd dan sylw yn cael eu haddysgu mewn canolfannau a fyddai wedi derbyn yr un lefel o fuddsoddiad a gweddill y Canolfannau, ac mewn sefyllfa i allu cynnig profiadau dysgu cyson mewn amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf ar draws y Gyfundrefn. Mae'r asesiad yn manylu ar gryfder y cynnig sy'n amlygu y bydd mwy o ddysgwyr bob tymor yn Nolgellau ac ar draws y gyfundrefn o'r herwydd yn cael y cyfle i fyw a ffynnu mewn cymdeithas naturiol Gymraeg, gan gynyddu cyfleoedd i gymdeithasu a chydweithio gydag eraill gan roi cyfle teg iddynt ddatblygu yn siaradwyr hyderus a chyfartal ymysg eu cyfoedion.

4. CEFNIDIR PROSIECT 2: Cynyddu capasiti ysgolion er mwyn cefnogi cymunedau Cymraeg o arwyddocâd ieithyddol (h.y. cymunedau dros 70%) i ffynnu

Yn ystod Tymor yr Haf 2021 bu i gyrff llywodraethol 3 ysgol a'u haelodau lleol gysylltu efo'r Adran Addysg yn pryderu am ddiffyg capasiti'r ysgolion hynny i gyfarch y cynnydd mewn niferoedd dysgwyr yn sgil datblygiadau tai o fewn eu dalgyloedd naturiol, sef Ysgol Llanllechid, Ysgol Bro Lleu ac Ysgol Chwilog.

Gwelwyd cyfle i gyflwyno cais am Grant Cyfalaf y Gymraeg, Llywodraeth Cymru i geisio ymateb i sefyllfaoedd yr ysgolion hyn, gan becynnu'r cais o amgylch cymunedau o arwyddocâd ieithyddol (cymunedau dros 70% o siaradwyr Cymraeg).

Drwy gyfrwng y cais hwn, mae'r Adran Addysg yn awyddus i gefnogi datblygiadau economaidd, tai a mentrau cymdeithasol mewn rhai cymunedau o arwyddocâd ieithyddol yn y sir, drwy gynyddu capasiti'r ysgolion mewn ymateb i'r twf yn y boblogaeth yn sgil y datblygiadau hyn. O blethu'r holl

elfennau adfywio cymunedol hyn yn gelfydd ynghyd, gall greu seilwaith gadarn ar gyfer y cymunedau hyn, gan greu'r amodau gorau un i'r iaith Gymraeg a ffyniant y cymunedau.

Mae cyfle hefyd i gyfuno cyllid Grant Cyfalaf y Gymraeg gyda'r cyllid sydd ar gael i'r Adran Addysg drwy'r cytundebau Adran 106, sef cytundeb cyfreithiol rhwng y datblygwyr a'r awdurdod cynllunio lleol, sydd yn gysylltiedig â'r datblygiadau tai yn yr ardaloedd dan sylw. Mae'r cytundebau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygwyr fodloni rhwymedigaethau cynllunio penodol, megis cyfraniad tuag at y ddarpariaeth addysg leol wrth wireddu'r datblygiad dan sylw.

4.1 Ysgol Llanllechid

4.1.1 Datblygiadau tai newydd

Mae cwmni *Adra* wedi datblygu stad o 18 ty newydd yn nalgylch Ysgol Llanllechid yn ddiweddar, gydag nifer o ddysgwyr ychwanegol wedi dod i fyw yn nalgylch yr ysgol yn sgil y datblygiad yma a bellach yn yr ysgol. Mae *Adra* hefyd wedi cael caniatâd cynllunio i ddatblygu 30 o dai fforddiadwy rhent cymdeithasol mewn safle arall sydd eto wedi'i leoli o fewn dalgylch Ysgol Llanllechid, a bydd y datblygiad hwn eto yn arwain at ddysgwyr ychwanegol yn dod i fyw yn nalgylch yr ysgol. Ar sail fformiwla rhagamcanu plant mewn tai newydd rhagwelir y bydd 30 tŷ yn golygu oddeutu 12 o blant ychwanegol angen lle yn Ysgol Llanllechid.

4.1.2 Cynnydd yn niferoedd disgyblion

Mae 243 o ddisgyblion (derbyn – blwyddyn 6) + 27 meithrin yn mynychu Ysgol Llanllechid (Cyfrifiad Medi 2021), sydd yn golygu ei bod dros ei chapasiti o 213 + meithrin. Ar sail rhagamcanion niferoedd, rhagwelir y bydd niferoedd dysgwyr yn parhau i fod yn uchel dros y 5 mlynedd nesaf.

Golyga hyn y bydd hi'n anodd iawn i'r ysgol ymdopi gyda'r niferoedd heb greu dosbarth ychwanegol ar eu cyfer.

4.1.3 Cyllid

Yn ogystal l gyfran o'r £1,533,500 Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg, fydd ar gael tuag at ddatblygu dosbarth ychwanegol yn Ysgol Llanllechid, mae'r symiau isod hefyd wedi eu clustnodi ar gyfer datblygu'r ysgol.

Mae cyllideb Adran 106 o £121,152 wedi ei ymrwymo at ddefnydd yr Adran Addysg o ganlyniad i'r datblygiadau tai yn nalgylch Ysgol Llanllechid.

Mae Ysgol Llanllechid hefyd wedi ei chynnwys fel rhan o brosiect Cyflwr ac Addasrwydd Band B Ysgolion 21 Ganrif. Er nid yw'r addasiadau a wneir i'r adeilad a'i gyflwr drwy gyfrwng Band B yn fodd uniongyrchol o ymateb i'r cynnydd yn nifer y dysgwyr, gan fod y prosiect hwnnw yn diwallu anghenion cynnal a chadw'r adeilad, diogelu'r fynedfa a chyfnewid ystafell i greu gofod CPA addas, mi fydd yn gwella amgylchedd yr ysgol.

Byddai cyfuno'r cyllidebau hyn yn fodd o sicrhau y byddai Ysgol Llanllechid yn meddu ar adeilad addas i bwrpas gyda gofod digonol ar gyfer gwasanaethu plant y dalgylch a'i chymuned yn briodol i'r dyfodol.

Mae swm refeniw o £113,958 hefyd ar gael o Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg tuag at gyflogi athro ychwanegol am 2 flynedd yn Ysgol Llanllechid.

4.2 Ysgol Bro Lleu

4.2.1 Datblygiadau tai newydd

Mae dwy stad o 12 a 24 o dai newydd yn cael eu datblygu ar hyn o bryd yn nalgylch Ysgol Bro Lleu. Ar sail fformiwla rhagamcanu plant mewn tai newydd, rhagwelir y bydd 36 tŷ yn golygu oddeutu 15 o blant oed cynradd.

4.2.2 Cynnydd yn niferoedd disgyblion

Mae 178 o ddisgyblion (derbyn – blwyddyn 6) + 21 meithrin yn mynychu Ysgol Bro Llew (Cyfrifiad Medi 2021), sydd yn golygu ei bod dros ei chapasiti o 159 + meithrin. Ar sail rhagamcanion niferoedd, rhagwelir y bydd niferoedd dysgwyr yr ysgol yn cynyddu ymhellach dros y 5 mlynedd nesaf.

Mae'r cynnydd tebygol yn niferoedd dysgwyr yn golygu y bydd hi'n anodd iawn i'r ysgol ymdopi gyda'r niferoedd heb greu dosbarth ychwanegol ar eu cyfer.

4.2.3 Cyllid

Yn ogystal I gyfran o'r £1,533,500 Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg, fydd ar gael tuag at ddatblygu dosbarth ychwanegol yn Ysgol Bro Llew, mae'r symiau isod hefyd wedi eu clustnodi ar gyfer datblygu'r ysgol.

Mae cyllid Adran 106 o £64,000 wedi ei ymrwymo at ddefnydd yr Adran Addysg o ganlyniad i'r datblygiadau tai.

Byddai cyfuno'r cyllid yma yn fodd o sicrhau y byddai Ysgol Bro Llew â gofod digonol ar gyfer gwasanaethu plant y dalgylch a'i chymuned yn briodol i'r dyfodol.

Mae swm refeniw o £113,958 hefyd ar gael o Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg tuag at gyflogi athro ychwanegol am 2 flynedd yn Ysgol Bro Llew.

4.3 Ysgol Chwilog

4.3.1 Datblygiadau tai newydd

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae Chwilog wedi gweld dyfodiad stad o dai newydd marchnad agored yn y pentref sydd bellach wedi cartrefu nifer helaeth o deuluoedd ifanc Cymraeg eu hiaith, ac mae caniatâd cynllunio hefyd ar gyfer dwy stâd arall o dai yn y pentref, all arwain at gyfanswm o hyd at 39 o dai ychwanegol yn Chwilog dros y blynyddoedd nesaf. Ar sail fformiwla rhagamcanu plant mewn tai newydd rhagwelir y bydd 39 tŷ yn golygu oddeutu 16 o blant oed cynradd.

4.3.2 Cynnydd yn niferoedd disgyblion

Mae niferoedd dysgwyr Ysgol Chwilog wedi cynyddu bob blwyddyn ers 5 mlynedd, ac mae rhagamcanion yn awgrymu y bydd wedi cyrraedd ei chapasiti llawn o 65 o ddysgwyr yn Medi 2022 gyda 70 o ddisgyblion (derbyn – blwyddyn 6) + 15 meithrin. Rhagwelir y bydd cynnydd yn niferoedd y dysgwyr yn parhau dros y 5 mlynedd nesaf.

Mae'r cynnydd tebygol yn niferoedd dysgwyr yn golygu y bydd hi'n anodd, os nad amhosib, i'r ysgol ymdopi gyda'r niferoedd heb greu dosbarth ychwanegol brys ar eu cyfer.

4.3.3 Cyllid

Yn ogystal I gyfran o'r £1,533,500 Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg, fydd ar gael tuag at ddatblygu dosbarth ychwanegol yn Ysgol Chwilog, mae'r symiau isod hefyd wedi eu clustnodi ar gyfer datblygu'r ysgol.

Mae cyllid Adran 106 o £6,240 wedi ei ymrwymo i ddefnydd yr Adran Addysg o ganlyniad i'r datblygiadau tai.

Byddai cyfuno'r cyllid yma yn fodd o sicrhau y byddai Ysgol Chwilog â gofod digonol ar gyfer gwasanaethu plant ei dalgylch a'i chymuned yn briodol i'r dyfodol.

Mae swm refeniw o £113,958 ar gael o Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg tuag at gyflogi athro ychwanegol am 2 flynedd yn Ysgol Chwilog.

4.4 YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

4.4.1 Proses statudol

Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion yn nodi bod rhaid cynnal proses statudol os yn *'ehangu safle ysgol (ac eithrio ysgolion meithrin ac ysgolion arbennig), a fyddai'n cynyddu capasiti'r ysgol gan o leiaf 25% neu 200 o ddisgyblion, o gymharu â chapasiti'r ysgol ar y dyddiad priodol. Wrth benderfynu ar*

gynnydd mewn capasiti, rhaid ystyried pob achos o ehangu ysgol sydd wedi digwydd ers y dyddiad priodol ynghyd â'r gwaith ehangu arfaethedig.'

Bydd ychwanegu dosbarth i Ysgol Chwilog yn cynyddu'r capasiti i 95, sydd yn gynnydd o dros 25% o'r 65 presennol, sef capasiti'r ysgol ar y dyddiad priodol yn yr achos yma. Golyga hyn y bydd angen cynnal proses statudol cyn gallu gwneud unrhyw addasiadau fydd yn arwain at gynyddu capasiti'r ysgol. Cam cyntaf y broses statudol fydd cynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig.

4.4.2 Achos Busnes Llywodraeth Cymru

Er bod y prosiect wedi ei gymeradwyo mewn egwyddor, bydd angen cyflwyno achos busnes llawn gerbron Llywodraeth Cymru er mwyn sicrhau'r cyllid o'r Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg.

Mi fydd defnyddio unrhyw gyllid dderbynnir ar gyfer addasu Ysgol Chwilog yn ddarostyngedig i ganlyniad y proses statudol.

4.5 ASESIADAU EFFAITH Y NEWID

4.5.1 Asesiad cydraddoldeb

Cwblhawyd asesiad cydraddoldeb ar gynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B1**. Deuir i gasgliad na fyddai cynyddu capasiti y 3 ysgol yn effeithio ar gydraddoldeb, boed yn nodweddiad neu ddyletswydd gyffredinol.

4.5.2 Asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg

Cwblhawyd asesiad effaith y byddai cynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog yn ei gael ar yr iaith Gymraeg. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B1**. Deuir i gasgliad na fyddai cynyddu capasiti'r ysgolion hyn yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg yn y dalgylchoedd. Yn wir, rhagwelir bydd creu digon o le i holl blant cynradd y dalgylch yn eu hysgol leol yn creu'r amodau fydd yn cefnogi ffyniant y Gymraeg ymysg y plant a'r cymunedau dan sylw.

4.5.3 Asesiad effaith economaidd-gymdeithasol

Cwblhawyd asesiad effaith y byddai cynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog yn ei gael ar elfennau economaidd-gymdeithasol. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B1**. Deuir i'r casgliad na fyddai cynyddu capasiti yr ysgolion hyn yn cael effaith economaidd-gymdeithasol negyddol ar yr ardaloedd unigol. Rhagwelir bydd creu digon o le i holl blant cynradd y dalgylch yn creu seilwaith gadarn ar gyfer y cymunedau gan greu'r amodau gorau ar gyfer ffyniant y cymunedau dan sylw.

4.5.4 Asesiad Llesiant

Mae gan yr Adran Addysg rôl i hyrwyddo nodau llesiant ymysg disgyblion ysgolion y sir drwy ei weithgareddau a phrosiectau. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrfn cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r dyletswydd mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y bydd yn gwella llesiant yn 'Cynllun Gwynedd 2018-23'.

Cwblhawyd asesiad llesiant ar gynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B2**. Yn dilyn ystyriaeth ac asesiad yn unol â gofynion y ddeddf llesiant, ystyriwyd 7 nod y ddeddf llesiant ac amcanion llesiant y Cyngor a deuir i'r casgliad fod y cynnig yn cwrdd â'r gofynion.

Bydd y cynnig arfaethedig yn sicrhau fod plant yn y tair dalgylch yn cael eu haddysgu mewn ysgolion addas eu maint ac mewn cymdeithas naturiol Gymraeg, gan gynyddu cyfleoedd i gymdeithasu a chydweithio gydag eraill a rhoi cyfle teg iddynt ffynnu ymysg eu cyfoedion.

Mi fydda addasu yr ysgolion er mwyn sicrhau digon o le i holl blant cynradd yn eu dalgylchoedd yn golygu y bydda'r disgyblion yn gallu cael mynediad i addysg yn eu cymunedau.

Rhagwelir bydd creu digon o le i holl blant cynradd y dalgylch yn eu hysgol leol yn creu'r amodau fydd yn cefnogi ffyniant y Gymraeg ymysg y plant a'r cymunedau.

4.5.5 Asesiad effaith ar y gymuned

Cwblhawyd asesiad effaith ar y gymuned o ganlyniad i gynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B3**. Yn dilyn ystyried effaith y cynnig ar y dair cymuned ni ragwelir y bydd cynyddu capasiti yr ysgolion drwy ychwanegu dosbarth yn cael unrhyw effaith negyddol ar y cymunedau.

I'r gwrthwyneb, bydd cynyddu'r capasiti yn yr ysgolion yn sicrhau digon o lefydd ar gyfer holl blant y dalgylch ac felly'n sicrhau addysg iddynt yn eu cymunedau. Rhagwelir y bydd cynyddu y capasiti yn yr ysgolion yn creu seilwaith gadarn ar gyfer y cymunedau a chreu'r amodau gorau i'r iaith Gymraeg a ffyniant y cymunedau.

4.5.6 Asesiad ar ansawdd a safonau addysg

Cwblhawyd asesiad effaith ar ansawdd a safonau addysg o ganlyniad i gynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B3**. Yn dilyn cynnal yr asesiad, rydym o'r farn y byddai cynyddu capasiti yr ysgolion drwy ychwanegu dosbarth yn debygol o fod yn cael effaith gadarnhaol gan y bydd yn sicrhau bod digon o le ar gyfer addysgu plant mewn dosbarthiadau addas o'r maint cywir i'r dyfodol.

4.5.7 Asesiad effaith ar drefniadau teithio

Cynhaliwyd asesiad effaith cynyddu capasiti Ysgolion Llanllechid, Bro Llew a Chwilog ar drefniadau teithio. Gweler yr asesiad llawn yn **Atodiad B3**.

Gan ein bod yn edrych ar gynyddu capasiti y dair ysgol er mwyn ymateb i ragamcanion cynnydd o fewn eu dalgylchoedd, ac yn rhagweld y bydd cartrefi mwyafrif y plant o fewn dwy filltir i'r ysgol, gan ystyried y niferoedd presennol sy'n derbyn cludiant am ddim, ni ragwelir y bydd unrhyw effaith arwyddocaol ar drefniadau teithio o ganlyniad i gynyddu capasiti yr ysgolion dan sylw.

5. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

Yn ddarostyngedig i benderfyniad y Cabinet, bydd cyfnod o ymgynghoriad statudol yn cael ei gynnal, yn unol â gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018), ar y cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Chwilog i 95. Yn dilyn y cyfnod ymgynghori o 42 diwrnod, byddwn yn paratoi adroddiad yn nodi unrhyw sylwadau a dderbynnir ac ymatebion iddynt, gan adrodd yn ôl i'r Cabinet.

Byddwn hefyd yn paratoi achosion busnes i'w cyflwyno i'r paneli asesu ceisiadau Llywodraeth Cymru am arian cyfalaf a refeniw Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg er mwyn sicrhau eu cyfraniad cyllidol i'r 2 brosiect.

Mi fydd defnyddio unrhyw gyllid dderbynnir ar gyfer addasu Ysgol Chwilog yn ddarostyngedig i ganlyniad y proses statudol.

Mae'r tabl isod yn nodi'r camau nesaf ynghyd â'r amserlen amlinellol ar gyfer eu gweithredu.

Dyddiad	Gwaith
Medi 2022	Cynnal trafodaethau gyda Chorff Llywodraethol Ysgol Chwilog i egluro'r drefn statudol sydd angen ei gynnal er mwyn cydymffurfio â gofynion adran 48 o'r Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.
Hydref – Tachwedd 2022	Cynnal ymgynghoriad statudol ar gynyddu capasiti Ysgol Chwilog.
Hydref – Rhagfyr 2022	Cyflwyno achosion busnes i Llywodraeth Cymru ar gyfer Prosiect 1 a 2 .
Ionawr – Chwefror 2023	Adrodd yn ôl i Gabinet yn dilyn cwblhau'r ymgynghoriad statudol ar gynyddu capasiti Ysgol Chwilog a derbyn penderfyniad Llywodraeth Cymru ar y cyllid.

6. BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

“Gan fod y cynnig arfaethedig mewn perthynas ag Ysgol Chwilog yn newid a reoleiddir o dan Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, bydd y drefn yr argymhellir ei chychwyn mewn perthynas a'r ysgol honno yn un statudol ac yn dilyn gofynion y Ddeddf a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion.”

Y Pennaeth Cyllid:

“Rwyf yn cefnogi'r penderfyniad a geisir. Gallaf gadarnhau fod y grant sy'n destun yr adroddiad hwn yn ariannu 100% o gostau cyfalaf a refeniw y cynlluniau hyn, fel nodir yn Rhan 2 yr adroddiad. Mae swyddogion yr Adran Gyllid wedi trafod agweddau ariannol y cynllun yn fanwl gyda swyddogion yr Adran Addysg, ac wedi herio rhai o'r rhagdybiaethau yn yr adroddiad er mwyn profi cadernid y cynlluniau ariannol. Credaf ei bod yn rhesymol i ddisgwyl bydd y cynlluniau yn cael eu cyflawni o fewn y grant sydd ar gael, ac rwyf yn hyderus fod trefniadau yn eu lle er mwyn cadw golwg ofalus ar gostau'r prosiectau, o ystyried y gyfradd chwyddiant bresennol mae'r diwydiant adeiladu yn ei brofi.”

Barn yr Aelodau Lleol:

Cyngh. Paul Rowlinson (Aelod Lleol dalgyrch Ysgol Llanllechid)

“Hoffwn gefnogi yn frwd y cais am arian i'w fuddsoddi yn Ysgol Llanllechid. Mae'r ysgol eisoes ymhell dros ei chapasiti; nid oes gofod sbâr i athrawon weithio ar waith CPA, dim ystafell gerdd benodol, dim ystafell athrawon sy'n ddigon mawr i gartrefu'r staff, diffyg llefydd addas ar gyfer cynnal grwpiau ymyrraeth a chynnal trafodaethau proffesiynol ac yn aml mae sawl gweithgaredd gwahanol yn cael ei gynnal yn y neuadd ar yr un pryd. Mae'r pennaeth a'r corff llywodraethu yn bryderus oherwydd y bydd y datblygiadau tai yn yr ardal yn sicr yn cynyddu'r pwysau ar yr adeilad. Mae safon y Gymraeg yn Ysgol Llanllechid yn rhagorol ac mae'r ysgol yn llwyddo i gyflwyno'r iaith i'r disgyblion; nodwyd yn adroddiad y pennaeth i'r corff llywodraethu ym mis Mawrth eleni fod pob un o ddisgyblion CA2 yn siarad Cymraeg yn rhugl er mai dim ond 62% sy'n ei siarad gartref. Byddai'r buddsoddiad hwn yn galluogi'r ysgol i ddarparu addysg Gymraeg i'r disgyblion ychwanegol ac yn cyfrannu at y nod o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.”

Cynghorydd Rhys Tudur (Aelod Lleol dalgyrch Ysgol Chwilog)

"Cymeradwyaf a chefnogaf y bwriad i fuddsoddi'n Ysgol Chwilog. Mae hi'n ysgol wych ac yn Gymreigaidd tu hwnt. Mae'r ysgol mewn gwir angen buddsoddiad i fedru cynnal y cynydd sylweddol sydd wedi bod yn ei chapasiti ag y cynydd a ragwelir hefyd. Mae'r adnoddau cyfredol yn gwblw annigonol. Rwy'n falch bod rhagolygon o dwf poblogaeth pentref Chwilog wedi ei lawn ystyried yn yr adroddiadau.

Credaf hefyd nad yw'r adroddiadau yn cynnwys ystyriaeth ddigonol o'r effaith ar ysgolion cyfagos. Er hynny, rwy'n derbyn os nad yw hynny'n gorfod cael ei ystyried yn yr adroddiadau."